

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МУКАЧІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б.ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКИ Й ОСВІТИ
В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VI Всеукраїнської науково-практичної конференції**

**Мукачево
13-14 травня 2021 року**

*Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 4 від «12» травня 2021 р.)*

С 91

Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції, 13-14 травня 2021 р., Мукачево / Ред.кол. : Т.Д.Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачево : Вид-во МДУ, 2021. – 572 с.

У збірнику представлено тези доповідей за матеріалами VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів». Учасниками конференції розглянуто проблеми та перспективи розвитку педагогічної освіти, психолого-педагогічні аспекти індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості, сучасні орієнтири розвитку економіки, управління та інженерії, актуальні проблеми розвитку сфери обслуговування, туризму та збереження історико-культурної спадщини, тенденції розвитку сучасного суспільно-політичного та культурно-мистецького простору.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються науково-дослідною роботою.

Редакційна колегія:

Щербан Т.Д. – д-р психол. наук, професор (голова);

Гоблик В.В. – д-р екон. наук, професор;

Кобаль В.І. – канд. пед. наук, доцент;

Пігош В.А. – канд. екон. наук, доцент;

Максютова О.В. – провідний фахівець ВНТД.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікації.

ФЕНЦИК О.М. Академічна грамотність здобувачів вищої освіти: сутність та шляхи становлення	230
ФЕНЦИК О.М., ДИЯНИЧ М.М. Науково-дослідницька компетентність майбутніх учителів початкової школи: теоретичні засади	232
ФЕНЧАК Л. М. Формування організаційно-управлінської компетентності майбутніх педагогів початкової освіти	234
ФІЛЕ Г.Ф. Основні поняття та завдання релігійного виховання	236
ФІЛЬО В. В., МОЧАН Т. М. Особливості соціалізації дітей в сім'ї	239
ФУЛЕЙ А.Ю., МАРКО М.М. Використання пальчикового ігротренінгу в дітей дошкільного віку	241
ФУРДЕЛА А. Т., ХОМА О. М. Методи навчання грамоти в першому класі	243
ХИМИНЕЦЬ К.І., ЧЕКАН О.І. Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі	245
ХОМА О. М., МАКАРА Ж. М. Сучасні підходи до форм читання в початковій школі .	248
ХРИПТА А. М., ТОМАШЕВСЬКА М. О. Педагогічне спілкування як форма міжособистісної взаємодії вчителя та учнів	250
ЦІФРЯК Т.М., ЛІБА О.М. Структура методології освітньої діяльності здобувачів вищої освіти	252
ЧЕКАН О.І. Сучасні тенденції досліджень процесів спілкування в ракурсі лінгвістики, психології, психолінгвістики, педагогіки з позицій різних наукових напрямків	254
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., БРИТВАК Р.М. Реформи в дошкільній освіті Закарпаття (друга половина ХХ століття)	257
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., КОБАЛЬ К.І. Інтернатні заклади Закарпаття (друга половина ХХ століття)	259
ЧЕРЕПАНЯ М.Т., ЛОКЕС Б.М. Дошкільна освіта Закарпаття (1919-1938 рр.)	262
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ГУЛАН М. Методи і прийоми формування у дошкільнят діалогічного мовлення	265
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., КОЗАК Л. Музикотерапія в оздоровленні дітей	267
ЧЕРЕПАНЯ Н.І., ШУБЕРТ М. Технології як засіб розвитку у дітей дошкільного віку інтересу до занять фізичною культурою і спортом	269
ЧУБИРКО К. Я., ЧЕКАН О.І. Сучасні проблеми і тенденції розвитку логопедії як науки	271
ШВАРДАК М.В., ЕРДЕЛІ-ІВАНТО М.Ю. Сутнісна характеристика технології адаптивного управління	275
ШВАРДАК М.В., ЗАВАДСЬКА В.В. Алгоритм реалізації технології антимобінгу в умовах закладу освіти	276
ШВАРДАК М.В., ПОПОВИЧ О.-М.В. Особливості реалізації коучинг-технології в умовах закладу загальної середньої освіти	278
ШЕСТАК А. Ю., ТОМАШЕВСЬКА М.О. Професійні та особистісні якості сучасного педагога	279
ЩЕРБАН Г.В. Формування системи цінностей студентів у процесі професійного навчання	281

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

АГАПЧУК Б.Ф., КОРОЛОВИЧ О.О. Теоретичні засади професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти України.....	284

СТРУКТУРА МЕТОДОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У різні історичні періоди розвитку цивілізації мали місце різні типи основних форм організації діяльності, які в сучасній літературі отримали назву організаційної культури.

В.А. Нікітін [1] наводить такі історичні типи організаційної культури: традиційний; корпоративно-ремісничий; професійний; проектно-технологічний. Проектна діяльність все частіше застосовується в навчальній діяльності, оскільки її сутність – від теорії до практики, поєднання академічних знань з прагматичними та дотримання відповідного балансу на кожному етапі навчання.

Розглянемо кілька прикладів. У процесі вивчення дисциплін «Математика», «Методика навчання математичної освітньої галузі» здобувачам вищої освіти педагогічного факультету пропонується навчальні проекти «Математична логіка в початкових класах», «Дроби в нашому житті», «Яка користь від математики» мета яких узагальнити знання здобувачів з відповідних предметів, сформувати навички самостійного опрацювання навчального матеріалу, розширення їх кругозору. Міжпредметні навчальні проекти варто пропонувати у процесі вивчення інших навчальних дисциплін початкової школи (наприклад, проект «Домашні тварини. Наші улюбленці»; «Удосконалення читацьких навичок. Опрацювання вірша «Великодні писанки», «Улюблені свята українського народу. Новий рік», «Охорона тварин. Червона книга».

Діяльність – це специфічний вид активності людини, спрямований на пізнання і творче перетворення навколишнього світу, включаючи самого себе й умови свого існування. Аналіз літератури показує, що існують різні підходи до встановлення основних характеристик діяльності. Так, психологи виділяють такі основні характеристики: мотив, мету, предмет, структуру і засоби. У структурі виділяють об'єкт та предмет.

Враховуючи, що методологія вивчає організацію людської продуктивної діяльності, виділяють таку структуру методології:

- характеристики діяльності: особливості, принципи, умови, норми діяльності;
  - логічна структура діяльності: суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат діяльності;
  - часова структура діяльності: фази, стадії, етапи діяльності
- [2].

Проілюструємо викладений матеріал на прикладі освітньої діяльності здобувачів вищої освіти. Навчальна діяльність – це процес, у результаті якого

людина набуває або змінює існуючі в неї знання, вміння та навички, вдосконалює і розвиває свої здібності [7, с. 285].

Вчені виокремлюють в освітній діяльності дві підсистеми: діяльність учіння та діяльність навчання. Перша діяльність є «чистим» актом пізнання, а друга – спрямована на забезпечення умов успішного здійснення діяльності учіння.

Виокремлюють такі найважливіші особливості освітньої діяльності здобувачів освіти:

- навчальна діяльність є «діяльністю із «самозміни», її продуктом є ті зміни, котрі відбулися в процесі її виконання в самому суб'єкті;

- навчальна діяльність є суб'єктивно цілеспрямованою на засвоєння певних відомостей (певні зміни в суб'єкті є не тільки результатом діяльності, але й відповідають її цілям);

- навчальна діяльність здобувача для викладача є об'єктом управління, яке передбачає рефлексивний характер;

- навчальна діяльність є діяльністю продуктивною, творчою, в процесі якої здобувач засвоює професійні знання і способи їх здобуття.

Принципи навчальної діяльності можна поділити на дві групи: загальнодидактичні та специфічні. До загальнодидактичних принципів належать: принцип науковості, принцип системності і послідовності навчання, принцип доступності навчання, принцип зв'язку навчання з життям, принцип свідомості і активності у навчанні, принцип наочності у навчанні, принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок, принцип індивідуального підходу, принцип емоційності навчання. Особливості освітньої діяльності у ЗВО передбачають дотримання специфічних принципів навчання: принцип єдності наукової і навчальної діяльності кафедр і викладачів, принцип участі здобувачів у науково-дослідній роботі, принцип органічної єдності теоретичної і практичної підготовки здобувачів, принцип урахування особистих можливостей кожного здобувача. Крім того, варто виділити принципи контролю та оцінювання освітньої діяльності здобувачів освіти: принцип об'єктивності, принцип систематичності та регулярності проведення контролю, принцип гласності, індивідуальний характер контролю.

Умови навчальної діяльності поділяють на зовнішні та внутрішні. До перших (іноді їх називають «середовищем» діяльності) відносять температуру, склад повітря, освітленість тощо, тобто речовий аспект поняття. До внутрішніх умов – соціальний аспект – належить психологічний мікроклімат, у якому відбувається діяльність, характер взаємин індивідів у діяльності. Суб'єктом навчальної діяльності як діяльності учіння є студент. Якщо розглядати другу підсистему навчальної діяльності – діяльність навчання, то студент виступає в такій діяльності об'єктом. Предметом навчальної діяльності є досвід суб'єкта, який перетворюється в процесі учіння шляхом засвоєння елементів соціального досвіду, або оволодіння певними способами дій. До основних форм діяльності учіння відносять: слухання, читання, конспектування, виконання вправ,

розв'язування задач, проведення дослідів, навчальні дослідження, професійне моделювання. Крім того, виокремлюють такі основні форми організації навчальної діяльності, що пов'язані з кількісною характеристикою студентів: індивідуальна, фронтальна, групова, парна [3].

Засоби навчальної діяльності – сукупність предметів і явищ, використання яких веде до досягнення поставленої мети. Діяльність учіння здійснюється за допомогою таких засобів: інтелектуальні дії (операції мислення), що лежать в основі пізнавальної та дослідницької функцій навчальної діяльності (аналіз, синтез, узагальнення, класифікація та ін.); це знакові та мовні засоби, у формі яких засвоюється досвід, відрефлексовується та відтворюється індивідуальний досвід; так звані фонові знання, включення до яких нових знань структурує індивідуальний досвід суб'єкта. До засобів навчання відносять допоміжні матеріально-технічні засоби: візуальні (предмети, пристрої, моделі, схеми, графіки, таблиці, фотографії, символи); мультимедійні (телевізійні апарати, кінопроектори, проектори, мультимедійна дошка тощо); засоби, які частково автоматизують процес навчання (програмовані підручники, дидактичні машини, автоматизовані аудиторії тощо).

Проведений аналіз структури діяльності показує, що уточнення складових продуктивної діяльності та методології такої діяльності – напрями подальших досліджень з даної проблеми.

Література

1. Никитин В.А. Организационные типы современной культуры : автореф. дис. д-ра культурологии / В.А. Никитин. – Тольяти; М., 1998. – 49 с.
2. Новиков А.М. Методология / А.М. Новиков, Д.А. Новиков. – М. : СИНТЕГ, 2007. – 668 с.
3. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Кугай Н.В. Методологія математики: її види, основи та рівні / Н.В. Кугай // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 3. Фізика і математика у вищій і середній школі : Зб. наукових праць. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. – № 13. – С. 66-73.

УДК 376.015.31:159.93]:373.2-056.264(043.2)

ЧЕКАН О.І.,
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРОЦЕСІВ СПІЛКУВАННЯ В РАКУРСІ ЛІНГВІСТИКИ, ПСИХОЛОГІЇ, ПСИХОЛІНГВІСТИКИ, ПЕДАГОГІКИ З ПОЗИЦІЙ РІЗНИХ НАУКОВИХ НАПРЯМКІВ

Лінгвістичні доктрини, у яких висловлювались прогресивні ідеї: мови як вияву духовної сили людини В. фон Гумбольта, зв'язку мови і думки О. А. Потєбні, мови як психосоціального знаряддя І. О. Бодуена де Куртене, системності мови й протиставлення мови і мовлення Ф. де Соссюра, хоч і

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>